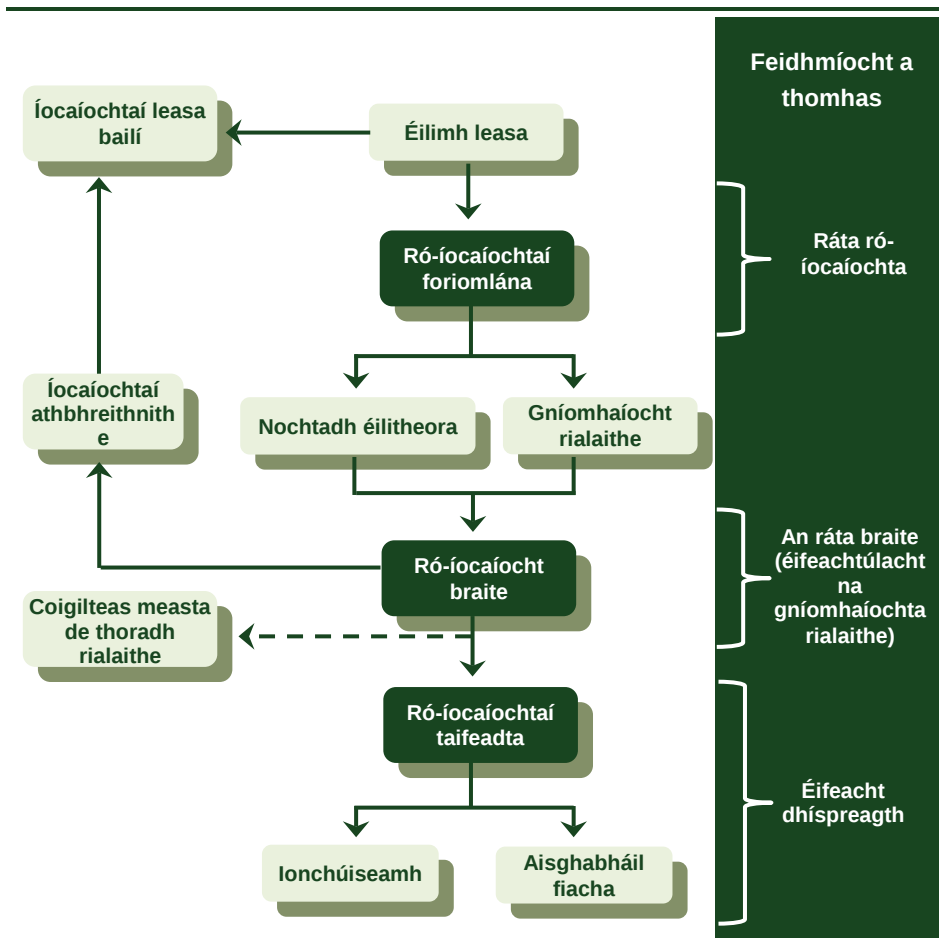

9 Rialtacht Íocaíochtaí Leasa Shóisialaigh

- 9.1** Ceanglaítear ar an Roinn Coimirce Sóisialaí (an Roinn) a chinntiú go gcuirtear an caiteachas a thabhaíonn sí i bhfeidhm chun na gcríoch sin dár chuir Dáil Éireann an t-airgead ar fáil, agus go gcloíonn a cuid idirbhearta airgeadais leis na húdaráis faoina dtugtar le fios gur cuireadh i bhfeidhm iad. Meastar go bhfuil idirbhearta airgeadais 'rialta' nuair a shásaítear an dá choinníoll sin.
- 9.2** Tá tagairt déanta agam i mo dheimhniú iniúchta ar Chuntas Leithreasa 2015 do Vóta 37 Coimirce Sóisialaí agus do Chuntas 2015 an Chiste Árachais Shóisialaigh faoi leibhéal neamhrialtachta na n-íocaíochtaí scéime, a mheasaim a bheith ábhartha i gcomhthéacs gach cuntas díobh.
- 9.3** Íocaíochtaí 'neamhrialtá' iad íocaíochtaí de bhreis ar theidlíocht faoi théarmaí na scéimeanna leasa. Is féidir íocaíochtaí dá leithéid teacht chun cinn mar gheall ar
- **calaois éilitheora** - nuair a chuireann an t-éilitheoir sonraí neamhiomlána nó míchruinne ar fáil d'aon ghnó chun sochair a fháil, nó a mhainníonn d'aon ghnó a insint don Roinn faoi athruithe ábhartha i gcúinsí
 - **earráid éilitheora** - a tharlaíonn nuair a chuireann an t-éilitheoir eolas míchruinn nó neamhiomlán ar fáil, nó a mhainníonn athrú cúinsí a thuairisciú (mar shampla, méadú acmhainne nó athrú ar riocht sláinte), ach nach bhfuil aon rún chalaoiseach shoiléir ag an éilitheoir
 - **earráid na roinne nó earráid riaracháin** - nuair a íoctar sochair go mícheart mar gheall ar easpa gníomhaíochta, moill nó botúin a rinne foireann na Roinne.¹
- 9.4** Sa chás go ndéantar ró-íocaíochtaí, is é cuspóir na Roinne an ró-íocaíocht a aithint go pras agus leibhéal na híocaíochta a choigeartú dá réir. Nuair a chinneann oifigeach cinnidh na roinne go ndearnadh ró-íocaíocht, féachann an Roinn chuige méid na ró-íocaíochta a aisghabháil ón éilitheoir.
- 9.5** Is fiú breathnú ar thrí bhealach ar fheidhmíocht na Roinne maidir le bainistiú an riosca ró-íocaíochta, mar a léirítear i bhFíor 9.1,
- **leibhéal foriomlán na ró-íocaíochtaí** sna scéimeanna leasa
 - an rath atá ar an Roinn maidir le **cásanna ró-íocaíochtaí a bhrath** i gcomparáid leis an bhfadhb bhunúsach agus
 - an **éifeacht dhíspreagtha** atá ag freagra na Roinne ar chásanna ró-íocaíochtaí a bhraitheann sí, lena n-áirítear aisghabháil ró-íocaíochtaí.

¹ I gcásanna áirithe, féadfaidh éilitheoirí níos lú a fháil ná an méid atá siad i dteideal a fháil de bharr earráidí a dhéanann siad féin nó earráidí na roinne.

Fíor 9.1 Ró-íocaíochtaí leasa a bhainistiú agus a thomhas

Foinse: Oifig an Ard-Reachtair Cuntas agus Ciste

Suirbhéanna 'Calaoise agus Earráide'

- 9.6** Déanann an Roinn suirbhéanna calaoise agus earráide ar na scéimeanna leasa shóisialaigh. Is tomhais calaoise agus earráide i scéimeanna iad sin ag pointe áirithe ama. Déantar athbhreithnithe sna suirbhéanna ar shamplaí randamacha de na héilimh atá á n-íoc le fáil amach bhfuil na héilitheoirí i dteideal na n-íocaíochtaí atá á bhfáil acu agus má tá, an bhfuil na méideanna cearta á n-íoc leo. Cabhraíonn na suirbhéanna leis an Roinn rioscaí sna scéimeanna a aithint mar aon leis an ngá atá le hathruithe a dhéanamh ar na bearta rialaithe atá i bhfeidhm.
- 9.7** Tá an clár suirbhéanna calaoise agus earráide atá le cur i gcrích leagtha amach i Straitéis Comhlíonta agus Frith-Chalaoise na Roinne 2014 - 2018 a foilsíodh i mí Aibreáin 2014. Tá athbhreithniú agus leasú déanta aici ar an sceideal ó shin i leith. Tá sceideal iomlán na suirbhéanna beartaithe (mar a bhí i mí Lúnasa 2016) leagtha amach in Iarscríbhinn A.

Meastacháin ar an leibhéal calaoise agus earráide

- 9.8** Déantar scéimeanna leasa a mhaoiniú tríd an Vóta Coimirce Sóisialaí agus an Ciste Árachais Shóisialaigh (SIF). Baineann na scéimeanna a mhaoinítear tríd an Vóta go príomha le cúnamh sóisialach, agus bíonn siad bunaithe go minic ar thástálacha acmhainne. Bíonn scéimeanna an Ciste Árachais Shóisialaigh (SIF) bunaithe ar árachas sóisialta, áit a mbíonn incháilitheacht ag brath ar leibhéal ranníocaíochtaí ÁSPC an éilitheora. Bíonn tionchar ag nádúr na scéimeanna agus ag a gcritéir incháilitheachta ar an chaoi a bhfeadfar ró-íocaíochtaí a dhéanamh.
- 9.9** Toisc go mbíonn suirbhéanna calaoise agus earráide dírithe go randamach ar éilimh atá á n-íoc cuireann torthaí an tsuirbhé bonn ar fáil chun meastachán a dhéanamh ar leibhéal bunúsach na n-íocaíochtaí atá os cionn teidlíochtaí i gcás na scéimeanna go léir a ndearnadh suirbhé orthu. Leagtar amach i bhFíor 9.2 na meastacháin ar scála na n-íocaíochtaí iomarcacha a aithníodh sna scéimeanna a ndearnadh suirbhé orthu.

Fíor 9.2 Leibhéal measta na n-íocaíochtaí iomarcacha i scéimeanna a ndearnadh suirbhé orthu

Cuntas agus scéim	Bliain an tsuirbhé ^a	Leibhéal measta na n-íocaíochtaí iomarcacha		Costas na scéime 2015
		Scéim ^b	Roinn ^c	€m
Scéimeanna vóta				
Cúnamh Feirme	2015	10.6%	10.4%	88
Pacáistithe Sochair Teaghlaigh ^d	2015	6.4%	5.4%	75
Forlíonadh Cíosa	2013	6.0%	5.0%	311
An Sochar Linbh	2012	0.5%	0.5%	1,990
Liúntas Cuardaitheora Poist	2012	4.6%	3.1%	2,743
Íocaíocht Teaghlach Aontuismitheora	2011	7.1%	2.7%	671
Liúntas Míchumais	2010	18.4% ^e	4.1% ^e	1,282
Pinsean Stáit (neamhranníochach)	2007	1.9%	n/b	972
Forlíonadh Ioncam Teaghlaigh	2005	3.3%	n/b	368
Scéimeanna an Chiste Árachais Shóisialaigh				
Pacáiste Sochair Teaghlaigh ^d	2015	6.4%	5.4%	146
Sochar Breoitreachta	2014	13.3% ^e	5.9% ^e	620
Pinsean Easláine	2014	2.8% ^e	1.5% ^e	649
Pinsean Ranníochach Baintrí/Baintrí Fir/ Páirtí Shibhialta Mharthanaigh	2013	0.8%	0.7%	1,422
Sochar Cuardaitheora Poist	2011	2.5%	1.6%	387
Pinsean Stáit (ranníochach/aistriú)	2008	1.1%	n/b	4,477

Foinse: An Roinn Coimirce Sóisialaí

- Nótaí:
- a Bonnbhlain le haghaidh an tsuirbhé scéime is déanaí. Rinneadh níos mó ná suirbhé amháin ar scéimeanna áirithe.
 - b Áirítear cásanna a ndearnadh achomharc rathúil fúthu ina dhiaidh sin.
 - c Glanbhailteanas don gcóras leasa shóisialaigh ag cur san áireamh cásanna ina ndéantar éilimh scéime bailí/íocaíochtaí ag brath ar scéimeanna eile a chur in áit cásanna inar dícheadaíodh éilimh ar scéimeanna nó cásanna ina mbíonn rath ar achomhairc. Ní dhearnadh an dá chatagóir a dhí-chomhbhailiú i dtuarascálacha suirbhé.
 - d Íoctar sochair teaghlaigh ón Vóta agus ón gCiste Árachais Shóisialaigh, ní dhearnadh torthaí an tsuirbhé a dhí-chomhbhailiú.
 - e Lena n-áirítear cásanna a measadh a bheith neamh-incháilithe ó thaobh cúrsaí míochaine de.

Scéimeanna maoinithe ón Vóta

- 9.10** Tá éagsúlacht forleathan le sonrú i leibhéal na n-íocaíochtaí iomarcacha a fuarthas trí shuirbhéanna ar scéimeanna atá maoinithe ón Vóta. Seachas sochar linbh ar íocaíocht uilíoch é (.i. ní dhéantar tástáil mhaoine ina leith), síneann raon na meastacháin ó 1.9% de chaiteachas na scéime i gcás an phinsin Stáit neamh-ranníocach go 18.4% i gcás scéim an líuntais míchumais (lena n-áirítear neamh-incháilitheacht leighis).
- 9.11** I measc na suirbhéanna a rinneadh le blianta beaga anuas rinneadh coigeartú ar an meastachán lena chur san áireamh na cásanna a ndearnadh achomhairc rathúla fúthu nó a fuarthas a bheith neamh-incháilithe don scéim a ndearnadh suirbhé orthu, ach a bhí i dteideal íocaíocht a fháil faoi scéim eile, cibé acu mar an éilitheoir nó mar cleithiúnaí éilitheora eile. I gcás na scéime líuntais míchumais, laghdaíodh an meastachán go glanráta ró-íocaíochta 4.1% de thoradh an choigeartaithe.
- 9.12** Bhí caiteachas €8.5 billiún i gceist in 2015 sna scéimeanna Vóta a ndearnadh suirbhé orthu. Ní fios an méid calaoise agus earráide atá i scéimeanna nach ndearnadh suirbhé orthu agus a bhfuil caiteachas €2.4 billiún breise i gceist leo.

Scéimeanna maoinithe SIF

- 9.13** Tá éagsúlacht le sonrú chomh maith i leibhéal na ró-íocaíochtaí i scéimeanna SIF a ndearnadh suirbhé orthu. Bhí raon meastachán ann ó 0.8% i gcás Pinsean Ranníocach Baintrí/Baintrí Fir/ Páirtí Shibhialta Mharthanaigh go 13.3% i gcás sochar breoiteachta (lena n-áirítear neamh-incháilitheacht leighis). Maidir leis na scéimeanna SIF a ndearnadh suirbhé orthu agus a raibh breis agus 1% mar leibhéil measta ró-íocaíochtaí ag baint leo is orthu siúd a caitheadh 75% den €8.3 billiún a caitheadh ar scéimeanna SIF in 2015.

Torthaí an tsuirbhé is déanaí

- 9.14** Chríochnaigh an Roinn suirbhéanna calaoise agus earráide ar thrí scéim in 2016 - féach Fíor 9.3.

Fíor 9.3 Suirbhéanna calaoise agus earráide a tosaíodh agus a críochnaíodh

Scéim	Tosaíodh	Críochnú	
		Pleanáilte	Iarbhír
Cúnamh Feirme	Q4 2015	Q2 2016	Q3 2016
Pacáiste Sochair Teaghlaigh	Q4 2015	Q2 2016	Q3 2016
Forlíonadh Ioncam Teaghlaigh	Q4 2015	Q2 2016	Níl ar fáil

Foinse: Oifig an Ard-Reachtair Cuntas agus Ciste

- 9.15** Ní raibh torthaí an tsuirbhé faoin scéim Forlíonadh Ioncam Teaghlaigh ná an tuairisc faoi ar fáil nuair a bhí an tuarascáil seo á dréachtú. Fuarthas torthaí na suirbhéanna ar chúnamh feirme agus sochar teaghlaigh in Iúil 2016 ach bhí siad ró-dhéanach don scrúdú ar thorthaí na suirbhéanna. Cuirfear cleachtadh ar leith i gcrích níos déanaí in 2016 chun torthaí suirbhéanna na dtrí scéim a fhóru, agus féadfar é a tuairisciú ar leithligh.
- 9.16** Tá anailís ar thorthaí na suirbhéanna ar an scéim cúnaimh feirme agus an scéim sochair teaghlaigh leagtha amach i bhFíor 9.4.

Fíor 9.4 Leibhéal measta na n-íocaíochtaí a bhí níos airde ná teidlíocht, cúnamh feirme agus pacáiste sochair teaghlaigh, Lúnasa 2016

	Céatadán na n-íocaíochtaí éileamh a fuarthas a bheith níos airde ná teidlíocht		
	Ráta na scéime	Éilimh athdhéanta nó aistrithe	Glanráta na roinne
Cúnamh feirme			
Mar gheall ar chalaois	6.2%	0.2%	6.0%
Mar gheall ar earráid a rinne			
– An Roinn ^a	1.7%	–	1.7%
- An téilitheoir	2.7%	–	2.7%
Iomlán	10.6%	0.2%	10.4%
Pacáiste sochair teaghlaigh			
Mar gheall ar chalaois	0.6%	–	0.6%
Mar gheall ar earráid a rinne			
– An Roinn ^b	4.6%	0.6%	4.0%
- An téilitheoir	1.2%	0.4%	0.8%
Iomlán	6.4%	1.0%	5.4%

Foinse: Tuarascálacha Suirbhé Calaoise agus Earráide, An Roinn Coimirce Sóisialaí, Lúnasa 2016

Nótaí: a Tiomsaíodh ró-íocaíochtaí agus gearríocaíochtaí le chéile chun teacht ar ráta foriomlán earráide na Roinne.

b Níor aithníodh aon ganníocaíochtaí sa tsuirbhé.

Conclúidí

- 9.17** Príomhghné de chórais rialaithe na Roinne iad suirbhéanna calaoise agus earráide. Thóg sé breis is ocht mí chun an dá shuirbhé a chur i gcrích faoi dheireadh mhí Iúil 2016. Tá sé tábhachtach a áirithiú go gcríochnaítear suirbhéanna chomh tapa agus is féidir chun iontaofacht agus áisiúlacht na torthaí a chinntiú. Tá sé ráite ag an Roinn maidir le tráthúlacht na suirbhéanna go mbíonn a saincheisteanna modheolaíochta féin ag gach suirbhé agus go dtógann sé am chun iad a réiteach.
- 9.18** Bhí na trí suirbhéanna calaoise agus earráide le bheith críochnaithe roimh dheireadh mhí Meithimh 2016. Críochnaíodh dhá shuirbhé agus cuireadh ar fáil iad don fhoireann scrúdaithe i mí Iúil agus ní raibh an ceann eile faighte fós agus an tuarascáil seo á scríobh. Déanfaidh an fhoireann scrúdaithe obair bhreise níos déanaí i mbliana chun modheolaíocht na suirbhéireachta a athbhreithniú agus na figiúirí a fhíorú.
- 9.19** Bhí an suirbhé ar calaois agus earráid sa phacáiste sochair teaghlaigh spriocdhírthe ar fhoghrúpa faighteoirí a measadh go raibh baol níos mó ag baint leo. Ní raibh iontu ach 7% de líon iomlán faighteoirí na scéime. Déanfar suirbhéanna ar fhoghrúpaí eile na scéime níos déanaí, rud a d'fhéadfadh ráta foriomlán calaoise nó earráide na scéime sin a athrú.

Iarscríbhinn A Sceideal suirbhéanna calaoise agus earráide, 2016 go 2018^a

Uainiú na suirbhéanna atá beartaithe		Scéim	Bhliain an tsuirbhé roimhe
Le tosú	Pleanáilte Le críochnú		
Q4 2015	Q2 2016b	Forlíonadh Ioncam Teaghlaigh	2005
Q1 2016	Q4 2016	Pinsean Stáit (Ranníocach)	2008
Q1 2016	Q2 2017	Liúntas Cúramóra ^c	–
Q3 2016	Q3 2017	An Liúntas Leasa Forlíontach	–
Q1 2017	Q4 2017	Liúntas Fiontraíochta um Fhilleadh ar Obair	–
Q1 2017	Q1 2018	Pinsean Stáit (neamhranníocach)	2007
Q4 2017	Q1 2019	Liúntas Míchumais	2010
Q1 2018	Q2 2019	Íocaíocht Teaghlach Aontuismitheora	2011

Foinse: An Roinn Coimirce Sóisialaí

Nótaí: a mar a bhí beartaithe ag Lúnasa 2016

b ní raibh faighte fós ar dháta na tuarascála seo

c déanfar athbhreithniú ar incháilitheacht liachta mar chuid den suirbhé seo